

הלכות תפלה

מברכות ברכת התורה אע"פ שאינו חייבות ולא עוד היא שאר"ל כל המלמד בזה תורה כאלו מלמד תפלות וכו' בתורה שבעל פה אבל לא תורה שבכתב וכו' הרמב"ם. והע"פ שישן הברכה מלפניו בדברי תורה מביט תורה שבע"פ מ"מ אין לשנות מטבע הברכות ועוד כי כן מברכת על קריאת הקרבנות ותפלה כנגד קרבנו' תקנוס והם חייבות בחפ"ל וח"כ חייבות ג"כ בקריאת העולה והקרבנות וכ"ש לדברי הסמ"ג שכבש שהגסים חייבות ללמוד הדין הישיני לכן עכ"ל: (ג) ולענין העוסק בתורה קודם חפלה אם לר"ן נטילת ידים. הרמ"ש פסק במסכת ברכות בזמן שאדם יכול ללמד כל הברכות השייכות לקודם החפלה בלי ל"י רק שלא נפכה לגדולים או לקטנים ושפסק. והביא ראיה ממאי דזוה"א צ"ל הרוח כל אהער משנתיה מברך אלהי נשמה וכו' דמשמע מיד כשנעור משנתו. ובשנולי הלקט בשם רבינו יהודה משפיר"א שכתב ענין משנתו של שינת היום לברך אלהי נשמה ולי מחבר נראה שטוב ליתול ידו לכתחלה כשיש לו מים דרום שיצאה שורה על הידים ואם אין לו מים לפי שעה כדאי הוא הרמ"ש לפיכך עליו בשעת הדחק דכא טעמא וראיה קאמר. והרמב"ם כתב בהלכות חפלה ד"ב ליתול ידיו קודם שיחפלה מקום רוח שיצתה כי החפלות כנגד הקרבנות תקנוס. ובחלת העבודה לר"ן קדוש ידים ע"כ ולפי דבריו משמע בשאלו אומרים בבקר פסוקי דקרבנות אפי' בלי ברכות לר"ן ל"י ויש להשוותו עם דעת הרמ"ש ב"ד דדוקא לכתחילה קאמר הרוקח: (ד) ובד"ן הברכות לברך נטילת ידים ואשר יצר אחר שנפכה לגדולים או לקטנים י"א לקטנים לבד כל היום לר"ן לברך אשר יצר ולא ע"כ ועל הגדולים כל היום יברך שיהיה אפי' בלא למוד אחריו ולא חפלה. והרמ"ש לא היה מברך אפי' על הגדולים רק אשר יצר אפי' כשר"ה ללמוד אחריו כן רק כשר"ה להחפלה אחרים ובמדרשי כתב פרק חלו דברים שהם ר"ה ללמוד אחר"כ או אלוהי' מפיו דבר שבקדושה או לכתב לבה"כ מברך שיהיה. ואם יושב ובטל די לו באשר יצר ובהשבות הרשב"א פיר' בשם ה"ר יונה שאין לברך על י"י אלא בשחיתת ובשעת אכילה ומי שטובלו במשקה. ובשנולי הלקט בשם רבי יצחק צ"ל אחר כבש שאין לברך רק אשר יצר על הקטנים ועל הגדולים והר"ר אהרן כתב שמברך על הגדולים על ל"י ואשר יצר ע"כ. וכן נהג מורי אבי מהר"ר יהודה ז"ל:

(א) גרסינן במסכת ברכות אמר רב יהודה אמר' כמחל השכים לשנות עד שלא קרא ק"ש חייב לברך. משקרא ק"ש ח"ל לברך ככבר נפטר בהצבע רבה לפי דעת ר"ח חס השכים לשנות קודם שעלה בכשר ח"ל לברך ככבר נפטר בהצבע רבה של החמול משחיתת השחיתות. ויחיד הוא בדבר זה וכל הפוסקים אומרים שיש לברך. וכן החוס' בעלמסוכן נהגו לברך כשמכבים חפילו קודם היום והר" יצחק אור זרוע כתב שיש רש"י שאסור ללמוד בעלמו תורה קודם שיחפלה אבל לאחרים מותר ורבינו הגה"ל כתב חפלה. אמר ר' יצחק בעל החוספות מותר ללמוד קודם החפלה אפי' לאחר שעלה עמוד הכתר והביאו המדרשי פ"ק דברכות וכן עמא דבר. בעל שנולי הלקט כתב בשם ר"מ מרוטנבורג לר"ן לברך כשהוא משיבס היינו דוקא כשנלמד אבל חס מהפלה החנוטים ח"ל לברך והרמב"ד כתב לר"ן לברך כמו כן על המקרא וכוונתו ופסוקים מכלל מקרא הם וכן פסק גדול בדורו מהר"ר יעקב מוג"ל. ובשנולי הלקט כתב בשם רש"י דמברך דוקא לפני ולא לאחרים. עוד בשנולי הלקט בשם כלבוט של הר"ר יהודה שא"ל לברך כל היום. והר"ר שמואל משרג ובר"ר אביגדור כהן כתבו כמו שכתבו החוספית בברכות כיון שברך ברכת התורה קודם החפלה ח"ל לברך כל היום. ובר"ר שמחה כתב דעיה ומרחקונית הכבש חבובים הפסק ולר"ן לחזור ולברך. ומכ"ר חבש גדול אחר לר"י גדולים ח"ל לברך ברכת התורה כי אינו מביט דעהו כי אף בזמן שהוא נפכה לר"ן להזכר בדין כמו שנלי טפח וכיולד יקנה עכ"ל. ומורי אבי מהר"ר יהודה הגדא הנהיג שלא לברך ביום אפי' שינת קבע ביום וכן ראוי לעשות כי המקיל בברכות במקום שיש מחלוקת הרי זה לא הפסיד כי הברכות אינן מעכבות:

(ב) ומי שמהרהר בלבו תורה קודם שברך בבי"א ח"ל לברך כי הברור אינו כדבור לענין ברכה כמו שהוא הדין לענין ק"ש ותפלה שר"ן הול"א בשפחים. וכ"כ החוספות פרקמי שמתו להנהיג קרב חסדא דהרבור ללא כדבור דמי וכן הוא לענין בעל קרי שמוחר להרהר בק"ש. וכן פסק ר"ח ז"ל חס כן מי שמהרהר בתורה ח"ל לברך דכא אפי' רבינא אומר שא"ל לברך לא לפניו ולא לאחרים. ופירש"י ותוספות דר"ל בברכות לא יברך וכן פסק מהר"ל מוג"ל ואע"פ דר"ל פסקו דהרבור בתורה אסור בנ"י כבש דהיינו מטעם דהוי שמח ולא מטעם דחשוב בדבור. כתב מהר"י מוג"ל הא דכשים

הלכות ציצית

(ה) הגאונים כתבו שהטילת חז"ל גדולה שזכ"ל

הרכות ציצית

שיוכל להעטף וזמנה העטיפה ישמשאלים ובעל העטור כתב שא"ל רק כדי לכסות קומת הראש : (ו) אשר מהר"ם בשם ר' שמעון כי הלוכס טלית שיש בו בית ואחר שיש לברך : הבלבב צלילת לא על לביכה צלילת דומיה להעטף מרדכי קטן : (ז) ואם מלוכס צלילת ופשטה והלך ללרכיו והח"כ חזר ולבכה דעת ב"כ שלא יברך פעם שני' . ובהשנות הרב"כ"א בסי' ח"י"ז מו' שובש אפי' ממה בנדים צלילת זה אחר זה ואין צדעתו בתהלה על כול' לריך לברך על כל ח' וא' : (ח) הרמב"ם ורש"י כתבו שלריך לעשות הצלילת מלכס הטלית . ור"י בר' שמואל לבס"א . כתב בשם"ק שלא לעשות צלילת של פשתן צלילת של משי הגאוניס ור"ת אסרו לעשות צלילת של פשתן צלילת של פשתן וכ"כ בתשובה הגאוניס בשם רב פלטי גאון ח"ל ומתן דרמי חושי דהיה' ומרדך עלייה עובר מבוש לא חשב' וחיוב מלקות ע"כ ורב הלפס וברא"ש ורש"י מתירין כתב ה"ר יעקב הראב"ן בתשובה הירא שמים לא יעשה טלית רק מלמר להזייה נפשיה מוגת' : (ט) נשאל גדול הדור מהר"ר מולן על טל' של משי מהו זה מין טהגין לעשות הצלילת וטלית שכתבי פשתן והערב למר גפן מה דינו והשיב כי רבים נוהגים להטיל צלילת של למר צלילת של משי דלמר ופכהים שטורס בין צמינו בין שלא צמינו וכן הורה רבו ז"ל . אבל לדעת הר"מ מרוטנבורק לריך ששניהם יכיו ביחד למר ופכהים וחז' פוטרים בין צמינו בין שלא צמינו ולדעתו לריך צלילת של משי צלילת של משי וטלית שכתבי פשתן והערב למר גפן ר"י אור זרוע השיב שיעשה צלילת של פשתן אבל לדברי ר"מ דגטיל לא נפיק ביה ע"כ מהאחר בר"ת החמיר שלא לעשות כלל טלית של פשתן וקיה ברכה לבטל' ראו' להחמיר ובספרד ואנפיה נוכגין צלילת של פשתן . אבל באשכנז נוכגין צלילת של למר והאסרין סדן צלילת אפילו צמינו ולא למד ממנהג אשכנזים שנהגו איסור גמור לעשות טלית מצד בקורי בוקס"טו כי הוא מעורב פשתן ולמר גפן ולכן הירא במים ואלא נפשו יפוגת' ילא יעשה טלית אלא מלמר ע"כ : (י) ב"ל המגיד צלילתו ע"כ הכתוב הומר וטאטאחים במטהט' השמד הגה"ס מרדכי קטן יש לעשות ב' קברים בכל קבר מה' קברים שכול קבר של קיימ' ור"א ברי ואל' ה' וי כתב שבלבב צלילת די בקבר ע"כ הגה"ס במרדכי קטן : (יא) בגד צע"ל ד' כפי' שכתב ב' הרמב"ם שלריך לחפור כולו ממל' הרוחות וברא"ש ב' שא"ל להפיר הכפילה לכן הטורים וסדיגין שיש להם ד' כנפות רבי' אליכו מפאר"ז היה עושה להם צלילת רוקח בלתי מתור רבי' חלעזר ממין' דלא קי"ל כברייהא צפ' התכלת

דמחיבת בעלת ה' אלא כברייה' דפ"ב דנחמים ד' כנפות ולא בעלת ה' ולא ג' וכי מחמת צפ' הקומן רבה רוקח ופאה הפוכקים מחייבים בעלת ה' : (יב) הטיל צלילת על צלילת כתב הרמב"ם אס נחכוין לבטל הראשונים קבר ואס נחכוין להוסיף פכול והרא"ש לא חלק : (יג) כתב בעל העטור שיכול להוסיף על הוטוין שחין שיעור למוטין מלמעל' ור"י כתב עד ה' כפוליס שהם י"ו יכוג להוסיף ותו לא ול"נ דדעת בעל העטור לגבי ר"י בר' שמואל אינה מוכנה . ובהשנות הרב יעקב הראב"ן הביא מן הספרי דהוטוין של צלילת לריכין שיהיו שזרין וליקף הכלת מנג"ס מהו להלן בזורין חף כאלן שזרין וכן המנהג : (יד) כתב הרמב"ם מנהגנו לעשות חוליות וברא"ש לא ב"י מדקדק וב"כ כתב שהאידל' אין לדקדק אפי' בכריכה אפי' אס כ"ך רובה א"ו לא כ"ך חלל הו"ו"א לחת כשרה אבל טיקר מלוזה לכרדך ע"כ . ובע"כ נהגול לכרדך שליט' ואל' לעשות חוליות : (טו) בענין פסיקת הצלילת אס נפסקו החוטוין כו"ס ונכתוירו בזון כדי עיבה שיכול לענכס כו"ס יחד כשר . וזכו לפרש"י שלריך' כדי עיבה מן העק' . ולדעת ר"י בר' שמואל אפי' לא נשאר מן הגדיל חלל כדי עיב' כשר ואפי' נחתך כל העק' וכן דדעת הרא"ש ור"א אפי' לא נפסקו חלל ג' חוטוין פסול כי שמה נפס' הרוב וכן בשמ"ג אפי' אס נשאר בהם כדי עיב' וכן בקמ"ק ובמ"ק א"ר פפא הגרדוס לכן וקאי אהכלת הגרדו' הפלות וקאי חלכן כשר משמע דשא' חוטוין שלמין אפי' לא נפסקו חלל' שישאר כל הד' חוטוין שלמין והג' נפסקו ויבאר מהן כדי עיב' חלל' שחא חגיס אות' נפסקו ור"כ"ס לפסול עד שיחברר שיש ד' חוטוין שגמין כי שחא נפסקו להחרי' ולא נשאר כ"כ חוט' ח' שלם הלכך יש לפסול אפי' בחוטוין מגורדמין וכן עשה ר"ת מעט' וריב"ם אומר דהפי' כ"ס מגור' מין כשרי' כדי עיב' ובסמ"ק פסק כר"ה וכן עשה דבר וכמה שיעו' מגורדמין אמר שמואל כדי עיב' י"מ דחף בגדיל מכשרין כדי עיבה . וי"מ דחף בגדיל כדי עיבה כדוק גדיל ופסול ורבינו שמשון כתב חלל' מתוך פרש"י משמ' דלא מכשרין גרדומי צלילת חלל' בעקף חלל' לא בגדיל . ועת' הנהג' אחר נחתו לא לבי פרש"י פי' כך . ה"כ לפי זה יש להזהר היבא שנפסקו במקוב הגדיל . ואין כח צידי' עד שיע' מורי' דק : (טז) ושיהו בשמ"ג משמע חף מן הגדיל ובסמ"ק משמע דוק' חף מן העל' דעין כדי עיב' ושיעור עיב' כדי לענו' ד' חוטוין לפיר"ח וחי' חוטוין לפירש"י עכ"ל מרדכי קטן . ור"י המחב' א"ו כי מנהג פשו' בכל אשכנז לפסול הצלילת כשנפס' אפי' חוט' ח' סמו' לגדיל שלל

הלכות ציצית

שלא נשאר כדי עניבה : (יו) מליית שאלו עם
 ציציות הן ל' יום י"א שאין לברך עלי'. והר"ש
 כתב שיש לברך עליו' והמברך יברך והמיקל לא
 הפסד ע"כ. וט"ל טוב לברך על טליה
 שאלו'. והמול' טעמו של חברו י"א שיכול לברך
 עליו' דיחא ל' לאונש לקיים מלוה בממוניה
 ובלבד שיקפלה וכן עמא דבר. ומהר"ם הי'
 מקפיד במקופל : (יח) טובטו' והלדרוניטוסחייבין
 מספק והרמב"ם כתב יטעו' בלא ברך' ור"ת כת'
 שגש' יכולו לברך' אט"פ שהן פטורו' ומכ"ס מי
 שהו' ספק חיו' ובעל הטור' כתב וחי' טוב שלא
 לברך : (יט) ת"ר סדין צילי' בית שמאי פותרין
 וב"ה מחייבין ורש"י פסק כב"ה ובסדר רב עמר'
 ור"ת פסקו. ככ"ס ופטורין חפ"י טלי' של פשתן
 חפ"י במינו. כסו' המיוח' ליום אם לבשו צילי'
 כת' הרמב"ם שפטו' מלייית והר"ש כתב
 שחיו' ואינו פטור רק ככות המיוחד לליל' שפטור
 אף ביום. וככות המיוחד ליום טלי' חייב.
 וכ"כ החוספו' במכ"כ ברכות פ' ה"א קורא.
 והרוקח כתב ככות ליל' אף ביום חיו' ור"ח
 אוחו פטר לכסו' ליל' שכסו' ויום פטור אף צילי'
 והוא סובר כר"ש שפטו' אף הנשי' דהוה מזו'
 עשה שהזמן גרמ' וכח' קיימ' לן ב"פ במה
 מדליקין ובמנחו' וכסו' לילה חייב' אף ביום
 וה"ר אליהו מפר"ח היה עוש' צילי' לסדין של ד'
 כנפו' : (כ) בעל הטור' כתב שמוח' להשתמש
 צילי' הקבור צטלי' ובשאלות פסק כפ' שלא
 לך דחסור צילי' וכושעל' ובחחרוג להשתמ'
 ולמד מדם שמוכס' במה שזופך וכח' בעל
 הטור' טוב להחמו' : (כא) מותר ללכ' צטלי'
 עם הצילי' צבי' הקבור' רק שיגבנו שלא ירא
 וה"ר יונה כתב כגון אנו שאין עושין יטעו' רק
 משום מזו' ולא בכל הבגדי' חסור מלו' לוטג
 לרש דאפשר להסירו : (כב) פסק צב"ל דיש לברך
 לעשות צילי' בשעת העשיה וליחא דק"ל כר"ג
 דחמר ציליית חובת גבר' הוא : (כג) רב צטי
 טווייה לשמה לציליית. ובמחל' לא לירך. ורש"י
 פסק כרבי ור"ת פסק כשמואל' ומהר"ם כתב
 שיש להחמו' לנפץ הצמר של ציליית לשמה. וכן
 נוהגין בעלי נפש מאלכסו : (כד) כתב רבינו
 שמרי' מפי ריב"א הלוי מי שנחבר במעמד ציליית
 חסור ללבו ומוח' לתקנו במעמד :
 (כה) מהר"ם כתב בחובותיו שהין לשייה טלי'ו
 ע"ג הכנה וזה על המגיל' בהתריין
 גבי חליצה. ואין ל"ל כ"ל. וכן עתה דבר טלי'
 חלמיד טוע' כתב כן ממש א"ה יתרי' עש"ס
 ע"כ ממדרכי קטן : (כו) כתב רבינו שפסח ח"ל
 טלייתו שטועין באכזה וחס' כחין : ט"ט יש
 להס בית הלל' וחלוי' יוצמי' וחלוי' מלהחרי' חין
 זה מן המובח'. דלא מקרי אשר חכס' זה
 ור"י קורא חגר על העושין כן בין צליית בין
 חתי

בלא ציליית כי רפ"י צדיה מרדכי קטן :
 (כו) ונשאל מהר"י מולן והשיב דנשי' הלוכשת
 ציליית שטוח הוא ומחוי' כיוכרה.
 ואחיה הית' צבכתימינו שכיחה לובשת ציליית :
 (כז) עוד נשאל על טליית קטן שלובשין חין מברכין
 עליו' וחזק יחי' עשוי שכי' בו עטוף.
 והשיב כי יש מברכין להעטוף וכן משמע בה"ח
 ואין לחוש אם חין בו עטוף כי נוסח הברכה
 כך היא כמו יושב צבכה וככהה רבות. ומותר
 לזרחה של טליית קטן לא רחיתי מוכג לעשות בו
 לולאות אלא כמכנהו צביית הולר. וכן הכנו
 גדולי' אר"גו ולא חשו על ר"י ח"י' שכתב שברכ'
 לבטל' הוי ועל פיו נהגו קלח' לעשות החוק'
 מרובעת ברצועות. אכ"י' שלדקק לעשות הכתפ'
 רחבי' מאלן וכאלן דלא חתי חויר' דהאיגיסא
 ודחלו גיס' ומבטל' ל' : (כט) ומליית קטן
 שלובשין על המלבוש וטליית גדול צב"ה. בתחלה
 כגן מהר"ם שלא להעטוף צטליית קטן עד לחלו
 מכה"כ ולא הפסו' דבר' צטלים וגבשו וברך
 אבל ה"ר משה פרנס כתב למהר"ה שחזר בו
 מהר"ם ולבשו בתחל' ולא היה מברך עד בואו
 לבכ"כ ונעטף בגדול' ונחווין להוצי' שיהי' עכ"ל
 וכן בה"ח : (ל) ש' מפרשי' שגש' פסול'
 לעשות ציליית. והית' דמדפסול' אינו יהודי אלמא
 נשי' כשרות בשם ר"י. ומיכו מלחמי במהר"ם
 היה מקפיד בצנטי' ובפ' המוכר את הספינה או'
 שחתימה דר' חנינא בן דוסא שדיח חלתה חון
 לצדיקים לעתיד לבא : (לא) ושדיח שנקרע חון
 לשלש יתפ' חון ג' לא יתפור וחכ"ח ית ור'
 בסמ"ק משמע דפוסל כר"מ שלא הכי' דברי
 חכמי'. וכן אני הכדיוט מדקד' מרשך דברי
 החוספות מרדכי קטן : (לב) כתב הרשב"א
 בתשיבותיו שהמלבושין שקורין גוילי'א וקוט"א
 אע"פ שיש להן ד' כנפות מותר שהם חפורי'
 ומחוברי' למעלה חין להם יש ד' כנפות רק
 טלייתו שהם כול' פתוחות יש להם דין ד' כנפות
 ע"כ : (לג) עוד כתב הרשב"א שאין לבוס
 לנדל' החת הכנה והציליית לפי שהוא מפסיק
 ע"כ. ולא נהגו כן : (לד) נשאל מהר"י מולן על
 היוצא מכה"כ ומכיר טליחו וחזר ולבבו אם יש
 לו לברך והשיב דמהר"ם הלךך לחזור ולברך
 ומהר"ח חלק ביכא דנשאר עליו כ"ק שקורין
 ד' כנפות או כשחזר לא יחזור לברך :

הלכות תפילין

(לה) הרא"ש היה חפילין בין אחר ישראל
 ובין עובדי ישראל בתפלה
 כי חפילין נקראין פהר דכתיב פהרך הכוב עיך.
 עכ"ל : (לו) רב תופס פסק שהין לברך על שתי
 התפילין אלא ברכה אחת נהנים חפילין וכן רב
 חתי

גבי חליצה. ואין ל"ל כ"ל. וכן עתה דבר טלי'
 חלמיד טוע' כתב כן ממש א"ה יתרי' עש"ס
 ע"כ ממדרכי קטן : (כו) כתב רבינו שפסח ח"ל
 טלייתו שטועין באכזה וחס' כחין : ט"ט יש
 להס בית הלל' וחלוי' יוצמי' וחלוי' מלהחרי' חין
 זה מן המובח'. דלא מקרי אשר חכס' זה
 ור"י קורא חגר על העושין כן בין צליית בין
 חתי

הלכות תפילין

יהודי לעבד קלף לשם קדושה ועשה בן הרמב"ם פוסל והראש מחיר כשהישראל עומד על גבן וא"ל לו עשה לשם תפילין ור"י אור זרוע פוסל כמח"ס: (מה) אם לאחר שנכתב נקב חוך הכות ולא נשאר מוקף גיול חוך הכות יש אומרים כשר והירושלמי פוסל: (כו) י"ז כתב תפילין לכתחילה לריבין עבדו לשמן ובדיבדא אם לא עבדו לשמן לפרש"י כשרין וז"ל דעת ר"ח ור"ת פסולות וכן עמא דבר: (כז) דיו של ס"ח תפילין ומזוזות ה"ל לעשותו ר"ת מקול"ט כמו שעשין בלרפת ומח"ל נהא אדרמינ"ט לתוך הדיו מספר אור זרוע דיו דידן פלוגתא דרבנחמא יש פוסלין עפ"י"י יש פוסלין אדרמינ"ט יש פוסלין וויטריאלו ע"כ רש"י י"א ידי כולם ויעשה דיו שכתב הרמב"ם א"ל של ר"ת עכ"ל מהר"י מולן: (מח) אם נגע רגל האל"ף או פני האל"ף בפנים בגג חתמה או דקומה לזה כולן פוסלין ואין תקנה בנחיקה וכו' הפירוש שנקרא חק חכמות. לחנם שאל דבקוי' ברות לח"ו שהאות נכר חף ע"פ שדבק עם חנדרו מותר למחוק וכן הוא בהגהות מיימוני' ופ"פ מהר"ם ז"ל:

(מט) ובס' המלכות חס נפל טפת דיו בחלל הבי"ח או בחלל החי"ת לא אוח שהחת ועשה אין שמה של א"ל עליה וכל כי החי גומא לא יועיל תקון בין בס"ח או תפילין או מזוזות אבל בירושלמי מכשיר נגיעת אוח ברות למטה ופוסל למעלה ומסופק באמלע ע"כ. ובסמ"ק פוסל לא נפלה טפת דיו קודם בגמרא' האות ולא היא' האות נכרת ואח"כ נוטל הדיו והיו כמו חק חכמות אבל אם כבר נגמ' האות יפול הדיו יבול ליעול והראש"ל לא חלק ופוסל זה וזה וכן בס' התרומ' וכ"כ ד"לא יעשה אחרי כן כמו ריש כי נקרא חק חכמות. וכן מ"ס פתוחה שנכתב' אין מועיל שום תיקון:

(נ) במס' ג' כתב ז' שיניח כמלא חט"ב דפסק' למעלה ולמטה כמלא חט"ב דפסק' שהוא כמו חלי צפון. והראש"ל כתב שח"ל רק שינוי חורך למד למעלה ושיעור כ"ף וז"ל למטה. הח"ו אינו פוסל אם שירטט בין שיטה לשיטה בתפילין ור"י שמהם פוסל: (נא) ועמא דבר לשרטט מזד אחד של כתב חס אינו יכול לכוין לשינוי וכן בכשרי ר"ח והראש"ל ורוקח גמ"ג והגהות מיימוניות: (נב) כתב הרמב"ם עור הכתוב ח"ל עבדו לשמן ורב בן דוק והראש"ל כתבו שר"ך וכן עמ"ד דבר: (נג) ספר מלות גדול מחיר לעשות בכתובים מקלף מפני שנקרא ג"כ עור וכן ספר התרומ'. כפ' הקומץ רבה כתבו החוס' ויש שעשין הכתובים של תפילין מקלף לכן דלא חמירין שמרות חלף לרעיו'. וכ"כ הרשב"א והטולס רובג לעשותן בחורות:

(נד) כתב הרמב"ם שהערות לריכות עבדו לשמן ולא

האי גאון. ואם שח בינתים מברך על של ראש על מלות תפילין וכ"כ רש"י. וכן הוא בשימושא רבה. וכתב הר' יצחק אור זרוע ושיטה הישרה לפי הפשט כרש"י שמימו חלו בוחים. והראש"ל פסק לברך ב' ברכות אפי' שלא הפסיק. ואם שח חוזר ומברך שהים על של ראש וכן בעל ה"ג פסק שמברך ב' ברכות וכן ריב"ק ממנהלאל וכן רב עמרם וכן בספר התרומה וכן רבינו ישעיה הראשון. והביא ראיו' מדקאמר לא שח אינו מברך אלא אחת משמע מהכרח שכבר ברך ולא שח דלוי לא ברך מאי החי דקאמר חס לא שח הכי כוח ליה למימר לא שח אינו מברך עוד אלא סומך על מה שברך כבר מדקאמר' לא שח מברך אחת ש"מ על של ראש קאמר עכ"ל. וכ"כ רבינו שלמה בן יהו' בשם רבינו גרסום ז"ל וכן ר"ח ממ"ץ בספר ירא' וכן רב עמרם גאון ע"כ מהשנה הר"י ישעיה הראשון:

ואני המחבר מלחתי בס' הוזהר צפ' פתחם מאמר דרשב"י דלוי לברך על שניהם אלא ברכה אחת וז"ל אמר ר"ש תפילין אינון על מוחא נקביל זכור ותפילין דזרועא שמהלל על זביה לקביל שמור. ומי זכור' ושמור דבדבור אחת נאמר חף ככה רב"י אחת לתרויביה ולא ז' לאפרש' בין דא לדא כשהים בעלמ' כמה דאקמוס. ואני חמהתי על כתי רבדבי החולקי' על רשב"י חס היה שיעור מחמ"ז ומ"מ העול' נוהגין לברך שהים: (זא) פסק מה"ר מולין שיש לברך להניח בתוך חתם הכ"א אבל לא בפחה ובדגש חף כי אין חליק במשמעו' מ"מ ראוי לברך כלשון הכתוב להניח בתוך כיון להניח ברכה אל ביהר עכ"ל: (זב) פסק הרשב"א שיכול להפסיק בין של יד לשל ראש לענות קדיש וקדוש' אבל ז' לחזור ולברך על של ראש ואפילו הפסיק ושמע דשומע כטובה:

(זג) הראש"ל לא ברך הרעו' עד אחר קשירת הראש משום הפסק:

(זד) אשר ודימינו מניח בימין כל אדם וכתב כ"ר יחיאל מפריז דוקא כשהוא כותב בשמאל אבל כותב בימין מניח בשמאל כל אדם:

(זה) קייבא זן דילגה זמן תפילין הוא לכן אין לברך בסיועו' לשמור הקיו דלוי הלבב כבני מערבא. וכתב רב כהי די הרב' בידו חס ירנה גרך. ובעל השיטותיה עליו חס פטיד יתה וינה ויניח דבר שלא בדרך: (זכ) הר"ר בך כתב האחר דק"ל דליגה זמן תפילין הי"כתי' יתה יתך יכול לברך עליה' ק"י ומנס והראש"ל לא כתב בן:

(זכ) תפילין נח"ה מניח בלא ברכ' והראש"ל כתב לברך ועמא דבר שלא לברך. וא"ל הרב מוה"ר יחודה לנדא ז"ל הניחו לברך: (מד) אם אמר ישראל לאינו

הלכות תפילין

והרא"ש כתב בגמ' דין לא הזכירו התנין האלו ולא מסתבר' לפוסק בשביל זה וכ"כ הרמב"ם וכן עמא דבר ור"ח פסל חס לא זיין אחומו' שטעמ' ג"ך : (סד) ואפי' קולו של יו"ד מעכב פי' רגל ימין . ור' אליקים פי' מה שמאריך מלאשו כלפי מטה שהוא כתר הי"ד . והכו כותבי תפילין של מדינת אשכנז לעשות :

(סה) כתב הר"ר שמהן שפ"י של מסכת שבת בכח יד של רש"י זייר לורת התנין

אחד לימין ואחד לשמאל ואחד למעלה ועוד פי' שם שיש עושין שלשן למעל' ואפי' ח"ו וכן עמא דבר לעשות שלשן למעלה . ואלי הכחזר עמא לעשו' התנין משטעמ' ג"ך כמו ג' זיין ולא די

בתנין כי כן אומר ל' זיין אחומו של שטעמ' ג"ך וכן מוכיח בספרד : (סו) גיסינ במכילתא וזכי לזכרון בין עיניך מכאן אמרוז"ל המניח תפילין כקורא בתורה והקורא בתורה פטור מן התפילין ורבינו שמואל בן חפני כתב דלית' להאי ברייתא

דכא חזינ כמה רבנן קשישי שקורחא חומתא מניחין תפילין ומברכי' . ובעל העטור כתב דמסתברא דהקורא בתורה קאמר וחס למדו

תלמוד וכה' בעל העטור חזי' ל"ל לחלק דכל נקרא תורה ומברכי' ברכת התורה על שיהי' : (סו) מהר"ם ה' להניח חלק בתחיל' הפרשה בש"ל די ובשל ראש כדי לגולל את כל

ההקף וכן בסמ"ק בשם הר"ר יהודה בר שניאור וסמ"ג חזינו מאריך העולם וכו' לעשות כן למטה : (סה) בירושלמי' חומר כורכין בשערין וטולין במטות ר"ל תחלה כורכין ואח"כ טולין

ובתלמוד בבלי חומר הכפך טולין במטות וכורכין בשערין והרמב"ם כתב שיכרוך הפרש' במטות ושיכרוך אותם כמו שכורכין התלמוד שלנו ואסר התרומה וסמ"ג כתבו דחין קפידה חיוב מקדים

ומנהג לעשו' כדברי שיהי' כורכין בשער מחלה וטולין במטה או בקלף וחזרין וכורכין : (סט) ספר מנחת קטן כתב חין כותבין ג' אותיות

חוץ לשיטה ומנהג בלא לחתוב אפי' אות אחת : (ע) הרמב"ם התיר לישן בתפילין כשהם בידו אפי' שיהי' קבוע והרא"ש אוסר :

(עא) מעברתא של תפילין הלכה למטה מסמי פי' הרשב"א דהוא חור הנעשה מכפילת העור שכופלים למטה לכסות פי' הבתים ומכסי' צו רעועות ור' שמחה פי' שהוא הטלית

שעל בית היד וספור למטה בתחילתו כמו רעועת רחב' כמותה נג' של בית היד ועובר כל גובה הבית משני לדדי' . ובאר זרוע כתב הרעועת היא לריך שמתעורר על רוחב הב' לרוחב הזרוע

ולא לאורך הזרוע . וכ"כ רבינו שמחה והרוקח וכן בח"ו . והר"ר יהודה חסיד חז' בשם הגאון מעברתא מקום חריץ שבין כל בית ובית של ראש וצדי למענד בין כל חדאחדתרי גידי מלעיל

ולא הבתי' ובעל התרומות' כתב שצריכו' הבתים עמוד לשמן . וכן הרוקח ורבינו יהודה ברזילי ור"א מתיב' : (גה) כתב הרוקח שיש לגלה

השער שעל האוזן כדי שתהיה הרעועת נוגעת בצדו ולא כהגון : (גו) בשימושא רבך מאריך שיעור תפילין אלבעים על אלבעים והטורים כתב

שלא יגדכון : (גז) כתב בעל הטורים חס כתב ד' פרשיות בד' החיכות ונתכ' כלסבבית היד כשר וח"ל לדבקה וכ"כ בעל אור זרוע . והרב ר"י חסיד כתב שיכול לתופרס וכן ברוקח

ומהר"ם הולרץ לדבקה צדק : (נד) סדר הנחתן צבית של ראש וסליד לרש"י יניחם כסדר כתיבתם בתורה וכן הוא במכילתא וכן בשמושא רבך וכן הרשב"א

והר"ר יונה והרמב"ם והרמב"ן כרש"י חבל רב שרי' גאון ובני רב האי גאון ור"ח ור"ח . וכן בתשוב' הלכות גדולות שכתב הר"ר יוסף טוב עמס והר"ר יהודה ברזילי חז' שמניחין צבתים

זוכה הסדר קדש והיה כי יציא' והיה חס שמוע שמע וסמנין הוי"ו להדדי . ואפי' לר"ח כ' שיכתו' בסדרו הכתוב' בתורה יניח חלק פ' והיה חס שמוע עד אחר הכיב' שמע ואח"כ יכתוב

והיה ותפילין על אילו פסולין לאינו וכתב הר"ש וסמ"ג ירא שמים יניח ב' זוגים תפילין בפירוש שיהי' כי יש מקום לב' זוגי תפילין בראש

וצרוע והראש' ובח"ך ישמעאל והגו כרש"י . והכו והראש' ומרמב"ם בשני זוגי תפילין ובסמ"ג נאלץ שפנה ביימה שעל קבר יחוקל ומלאו

תחת' תפילין עשוין כסדר רש"י וכן וכהג' בכל גלויות ישראל : (נט) כתב בה"ג בסמ"ק בשם הר"ר יחיאל מפאריז' דבשל ראש שנכתבי' בד'

קלפי' חזין לחוש בסדר כתיבתו ומיחו העולם והגו להקפיד ולפסול : (ס) בתיבתא של תפילין הלכה למטה מסמי כתב הרשב"א הוא העודף

הכפול למטה כמכסה פי' הבתים והוא בית הכסו של תפילין משמע מתוך פי' הקול' שהבתים והכיתורה הכל הוא מעור אחד ולא מהג' כן

מספר ח"ו והר"ר יהודה חסיד פירש שהיא רעועת עליונה של תפיל' שזרוע : (סא) צורת ה"א לרש"י ל' חג למעלה ולד' שמאל וכ"כ ר' שמריה ור"ח

כתוב זהו לר' מיון ש' לרבעה ולד' שמאל ח"ו וככת הטורים טובו לעשות כשניהם : (סב) צורת הוי"ו לרש"י שטוורת למעלה כמין

מקל ללד' שמאל וכן פי' רבי אליקים כרש"י וכן הערוך ונ"ל כהב' ל' לעשות גובה בתלמע' גנו זיה וכן גמלת בשם גאון וכן עמא דבר . והמדקדקים עושים שניהם :

(סג) בשיבושא רבך פסל חס לא עשה חנין שהזכיר' רבא וכן הר"ר יליחק ח"ו פסל חס הסר קוץ אחד ואפי' זיין ח' .

הדבות תפילין

עד לתחילת הדקדוקי שפיר כי היכי ליהתפרשו
 לזינו מעבדת' ואם נפסקו' חוטין כחצר' פסולה
 מספר ח"ו . והכ"ר שמחה כחז אס החרי"ן
 נכרין ח"ל להעביר חוט ביוזבחים גם יש מקפידים
 להעביר החוטין בשל ראש בקרקע החפילין. אמנם
 בזמנאות עתיקות וכשמוס' רבא ושאר רבותינו
 אין מקפידין על כך ורוב כותבי חפילין נוהגים
 להמשיך חוטין בין כל בית ובית ומעבירין החוטין
 בקרקע החפילין כפי הפ' לעיל :

(עב) אמר חז"ל ש"ן של חפילין הלכה למשה
 מסיני פי' רבינו אליקים השי"ן
 שבקמט בעור משני לדי בתי הראש מספר ח"ו.
 והרוקח כחז אס החליף ש"ן של ימין בשל שמאל
 כשר החוט' כתבו צפ' רבה דלדה ויו"ד
 שברועה לאו אלוותה גמורות הן ואין הלכה
 למשה מסיני וכ"כ הר"ר שמחה. והרוקח כתב שיש
 צדק קדושה כמו רש"י : (עג) וצ' שגיגת החרי"ן
 למקום הספר פי' רבינו אליקים שקראו חרי"ן
 שבין בית לבית של' שגיגת עד החיתורה ורבינו
 שמחה פי' לחרי"ן של ש"ן שבקמט לדי הכית
 קרא של' שגיגת עד החיתורה :

(עד) בתב מהר"ר מולן שאין לקנות גדין לחפור
 החפילין מן האינו יהודים דשקלי נמי
 מברכה עמלה מכוס' וחמורים וספיקא
 דאורייתא היא וכל קבוע כמחלה על מחלה דמי
 ע"כ : (עה) עד אצבע לרדא כרז כהנא
 דמחוי כפוף י"מ ש"רדך לעשות ראוות ארוכות
 ממקום הנחתן עד אצבע לרדא וכפוף היינו
 שכוּפף אצבעו ומשע' עד סס. והחסיד ז"ל כתוב
 שרוך של חפילין עד הטיבור . ופי' רבינו שמחה
 דהוי שיעורא דין לחפילין של יד בין לשל ראש
 בקו"ף פי' דהיינו אצבע הסמוכה לגודל עור פי'
 בערוך כפוף היינו מטיקא הגודל עד ראש
 האצבע כשהן דבוקות זו בזו מראש הגודל עד
 ראש האצבע כשהן פשוטו' מספר ח"ו . ושיעור'
 אורך ה'ראווע' של ראש עד הטיבור של ימין ושל
 שמאל עד החזה וככו"ג : (עו) צריך שיהיה הקשר
 כלפי הפנים פיעש' . ממול עורף ולא כלדי
 הראש והר"ר אליק' פי' שיהי יאה מכוין כנגד
 הכי"ף אלא מנדלדל אחד ולא כהגון :

(עז) נהגו ר"ג שלא לקשור קשר של חפילין בכל
 יום וזלג כרבינו חז"ל :

(עח) תפילין מרובעין הלכה למשה מסיני כתבו
 החוספ' פ' הקומץ רבה שאין מרביעין
 אלא מקום מושב הבתים ושמה לריך נמי שיהיו
 הבתים מרובעין של ראש כשארבעתן דבוקות
 יחד ובין בית של יד וקלא היכ רחא שאין
 קלא מרובעת אלא חתפרן אלוסכוטן עכ"ל . וכן
 ר"י אור זרוע כתב בספק . ובסמ"ק כתב וז"ל
 בשמושא רבה משמע שיהו מרובעות דקאמ'
 מיינה אע"א דהיי אצבעי על תרי אצבעי כדי

שיעש' מרובעין ור"א ממי"ן כתב בספר ירא'י
 שזריכים מרובעים . ורש"י פי' שזריכים להיות
 מרובעים . וא"ל הקטן לא קבלתי כן מר החפילין
 עלמן מספר הרוקח ועמא דבר להרביעם :

(עט) תפילין אינם ככתבין אלא בקלף ובמקום .
 והכו' כתבו צפ' יין ובהקומץ רבה

דרבינו יוסף בן פרח פי' דתפילין כשרים במקום
 שער על קלף . ובאגוד' כתב חפילין ככתבין
 על קלף במקום שער ועל דוכסוטו' אפי'

במקו' בשך פסולין . וכתב ר"ח דקליפין שלמו
 דיין כקלף ונכתבין ללד בשר וכתב רבינו שמחה

דקליפין שלמו . ו"א שכתבין בתי זכ מקום שיראש
 וי"מ שדיין כדכסוטו' . וי"א שדיין כקלף פוק

חזי מאי עמא דבר עכ"ל הגהות מיימוניות :
(פ) דין זיינין של שטעני"ג ז"ן ושאר זיינין כתב

ר"ח בספר בישר שחם לא זיין אלוותה
 של שטעני"ג ז"ן דפסול דלח גרע מקולו של יו"ד .

ויש מאלו האלוותה של שטעני"ג ז"ן שכתבו רז"ל
 להייג במקומות מיוחדות ואל"ג דבכל מקום

אריכי' לתייגם כמו שכתבנו בלוותה ש"ע דשמע
 וטי"ט של טוטפת ויתר אלוותה אלא היינו שבוותן

המקומות המיוחדו' לריכין תגים גדולים ביותר
 משאר שטעני"ג ז"ן כ"כ בספר התרומה :

(פא) צריך שיהיה כל האלוותה גולם אחד ללד
 מה"א וקוף וכ"כ בספר התרומה וכ"כ

הרמב"ם וכל המהברים . ואם נגעו ה"א וקוף
 פסול ואין תקנה במחיקה וכ"כ מהר"ם . ואם

לנגעו שאר האלוותה ליגע פסולות אבל אפשר
 לתקנם לדעת מהר"ם . מאחר שיש להם סס

אות חפילין בלא נגיעה כמו רגל השי"ן והטין
 ויו"ד האלפי' האלפי' ויו"ד ה"לד' . ורגל התי"ו .

וסמ"ך ומ"ם סתומה לריכין להיות סתומין מכל
 לך וכ"כ הרה"ש שזריכין לדבק כו"ן בר מה"א

וקו"ף אבל מן הקו"ף של יו"ד ללד שמאל שהוא
 קולו של יו"ד המעטב לדברי ר"ח מ"מ מותר

לתקנו . וכן כתבו הגהות מיימוניות מאחר
 שנקר' אות מתחלה וכ"ש לדעת רש"י שיכולין

לתקן מאחר שלדעת רש"י הוא הלד של ימין
 ולא של שמאל כי קולו של שמאל נקרא חג לרש"י

וכן רבינו אברהם בעל חפילין החסיד לחתקן בחבור
 שלו : (פב) בענין החסרות ויחרות נהגנו

כהרמב"ם וזלג כר"י חסיד . ור"א ממי"ן ורוקח .
 וכן המנהג בכל המדינות : (פג) כן סדר בפרשיות

הסתומות והפסחומות (בפתילין) צפ' קדש בין
 בחדש האביב ובקיויה כי יביאך הפסק כמו

שלש לוות' גדולה שהם אשר . וכן בין ואלתם
 ממלרים ובין ויהי כי הקשה פרעה לשלחו .

אמנם בספר הרמב"ם וגם בהגהות שלו וגם
 בשאר חבורים לא נמלא כלל זה . ולכן אין לפסול

החפילין אם נמלא כזה . הפרשיות כמופרש'
 קדש ופרשת ויהי כי יביאך ופרשת שמע בין של

אין בהם נפתל ועקש :

א נקודה ראשונה בעליונה כמין יו"ד ופניה
באמצע הגג כלפי מעלה וכו"ל הכסיד ז"ל
מפני שמראה על בוראה וגגה עוקם למטה כלפי
מעלה וכן הוא בספר יראים כדאמרין בגמ' שלא
יעשה להלפין עיינין מכלל שיש לעקם קלה כמו
העין מהופכה ורגל' ירחוק מן הגג לכל הפחות
כעובי קולמוס ויו"ד' הרגל במלח בגג וכן רגל
היו"ד שהיא למעלה. והאלף היא מן האותיות
העולה ששנוסם כמנין שם המיוחד כיום שני יודין
שהם עולין עשרים. והקו האמצעי דמות ויו"ש שהם
כ"ו כמנין השם ואם היה נוגע הרגל בגג האלף
למטה. או היו"ד שלמעלה נוגעת אל הגג למטה
לדג שמאל פסול :

ב לרין שיהיה לה חג למעלה ללד שמאל בפניה
שמראה על בוראה שהיא למעלה ול' שיהיה לה
עוקן מאחריה בראש ימין. ועקב למטה כדי
שלא תראה כקף ובעוקן מראה על האלף
שהיא ראשונה על שם הבורא שהוא ראשון
ואחרון. וכו"ל הכסיד שכו"ל היא מן האותיות
שיש להם זוית. לכן ברובה וכו"ל רבינו שמחה
שלי"ה חג למעלה ללד שמאל לומר שהאחד
בראה. וכן כתב הר"ש. ולה' באוחס ששטין
כ"ל למעלה עגולה :

ג יש לעשות רחש רעב ולמטה דק מאד וארריך
יותר למטה מן הרגל שבמלוי והרגל נוטה
למטה כדי שיוכל לכתוב אות אחרת אלא שלא
תגע ברגל :

ד יש לכתוב ראש הדגה ארוכה שלא תדמה לרין
והרגל עב ללד בגוף ולא יעשה ארוכה שלא
תדמה לכך פשוטי ומן הדיו ישי' לה עוקן
מאחוריה ללד האדם שדל במלות :

ה יכתוב בגוף כמו דלת ממש וברחש חג
ונקודה שנתוכה תלויה יען כי הכ"א רומח
לעולם הוא שגברא ביה' דכתיב בהבדלים.
והדלת מן הכ"א רומח לשמים והנקודה היינו
רגל השמחלים והוא כחדם החלוי בתשובה.
לכן לא ידיוק הנקודה למעלה כלל כי הקב"ה
מקבלו בתשובה בלוחם הפתח שבין הנקודה
והגג. ולכן יש חג על הכ"א שהקב"ה קושר לו
כתרים שני' טובים ישראל. עד כ' הלכך ואם לא
ישוה תחתיו פתוח ויפול לגיכנס וכן הוא בספר
מלות גדול וכו"ל הר"ש שיש לה חג ללד שמאל
וכן איתא בברכות' רבה מאי טעם ליה חג גג
ובירושלמי פ"ק דתנינא בה' יש לה נקודה אחת
מלמעלה. וה"ה פ"ה שר"ל בעוקן של אחריה ללד
ימין שלא תראה כר"ש והבגרות מיימיות
כתבו כהר"ש וכן מהר"ח. ומלשון האש"ר
משמע שרגל שמאל של ה"א דינו להיות בסוף גג
הכ"א ללד שמאל ולא לימין דאם היה הרגל דבוק
למעלה או היתה כמו ח"ת ממש כי דין להיות

יד בין של רחש וכן פתוחות ואם שינה פסול'
לכל הדעות. ופרשה ארבע והיה אם שמוע
דינה להיות סתומה וכשיעור פתוחה כמו ט' לאותיות
ג' פעמים אשר. ולפי דעת הרמב"ם יש לפרשה
פתוח' ג' לורות כמו אם גמר באמל' שיטה
מניה' ומתחיל בשיטה בתחיל' השיטה. והיינו
דוקא כשנראה בראש השיטה כשיעור ט' לאותיות
ואם לא היתה כשיעור זה בסוף השיטה מניה כל
השיט' וכל השיט' שניה ומתחיל בשלישית.
ופרשה סתומ' יש לה ג' לורות אם גמר באמצע
יניה כשיעור ריוח ויתחיל לכתוב בסוף אותה
השיט' ואם לא נראה מן השיט' כשיעור החלק
דהיינו לכתוב תיב' אחת יניה חלק ויניה מעט
מראש השיטה השנייה. ואם גמר בסוף השיט'
ממש מניה השיט' השני כשיעור הריוח ומתחיל
בתיב שיטה שניה נמלאת אחת אומר שפרשה
פתוחה תחלטה בתחיל' שיטה לעולם ופרשה
סתומ' תחלטה באמצע השיט' לעולם עכ"ל.
ור"ת אומר כי מלא כבוד קדמוני' כאלה אמרנו
בפתוח'. אבל בסתומה אין מלרין חלק באמצע
רק כדי לכתוב שם שתי אותיות וכל פי' שום
דין אם גמר בסוף שיטה אבל ביהמ"ס סופרי'
שינוי איווה פתוחה כל שהי' בסוף שיטה
שלש לאותיות סתומה שהינה באמצע השיט' ג'
לאותיות. גמר הפרשה בסוף הדף ישייר שיט'
אחת מלמעלה ואם שייר מלמעלה כדי לכתוב
בו שם בן ג' אותיות מתחיל מלמעלה וכתב ר"ת
כי בהבחינת עקר ופרש' פתוחה תחלת' בראש
השיט' דוקא נקרא' פתוחה ואם יניח שיעור ט'
לאותיות בסוף השיטה וכן בחתלת' ילא ידי
שניהם עכ"ל ספר מלות גדול וכן נהגו העולם
ללאח ידי שניהם: (פר) נמצאו שש' דינין בספר
הזכור בענין לניית וחספילין מה שהינה נמלתי' בכל
הפוסקים הנמלתי' בינינו. ה"ה' בכתוב שם
שאכור גדול הוא שם שניהם תפילין קודם
לבישת הליוות. השני שרין שילבש תפילין של
יד מיושב ושל ראש מעומד. והג' שרין ביקרב
היו"ד ברוב' של יד אלא הביט של יד בקשירתו
ימי שמרחקו ירחקו חיו ממו ושלשטן יש טעם
דולמלמד הקבל' כחש' עוררחין אחת התלמיד
תשוב מהיותו מפיץ ולווי דגור מפומי לפומך
בקבלה האמתית :

צורות אותיות תפירין

מה' סדר בצור האותיות ולורתן כפי הקבלה
האמתית כדי לכותבן בתפילין
מזוחס וכו"ל כי בה' לרין כתיבה קמה לכן
ש להיכר בהחיתתן ובקבלת לורתן ולא כרוב
זוחס תפילין שמקולקלן מאלפתן בהחיתתן. ולכן
ארשום האלפא ביתא כדניא ובלדק כל אמרי פי

צורת האותיות תפילין

כן שאך ראוי להיות הפרש בין ה"א לחי"ת הלא שהרגל אינו דבוק :

ו יעשה לה פנים שוים למעלה ולמטה ולא קצר וארכה ארוכה שלא תדמה ליו"ד ולאחר ארוך ורק שלא תדמה לזי"ן וכן כתב הרמב"ן :

ז ראש ה"זי"ן עד משני דבדין והגוף יורד בחמלע קצר ולא ארוך שלא תדמה לגוף פשוטה ולכן ראשה נוטה לכאן ולכאן על כס יום הכהנת בהקדחת זי"ן וכ"כ רבינו שמ' זי"ן יש לה שני חנין משני ראשיה :

ח יעשה כושרה לגגה של חי"ת כי הוא מורה לחי העולם שהוא ברומם של עולם ועוד שהגמרה אומרת במס' שבת נטל לגנו של חי"ת ועשה חנין זי"ן וכו' לפי ר"ת . אבל רש"י פי' חי"ת ישרה ועל גגה חג וקוף לגד שמאל ולכן לגארת ידי שניכם יש לעשות שני זי"ן עם חטוטרת וגם מקל זקוף לגד שמאל כמו דעת רש"י ובפסקי מהר"ח פוסק כר"ת ואומר שכן יש בחלפא ביתא של רבי עקיבא . ובהגהות מיומנות יש ש"ה בעלמו קיים דברי רש"י וגם קיים דעתו ועשה שניהם :

ט יעמיק ראשה ויטיח לגד מטה בפנים אבל לא יגע הראש של מטה בקרק' הטיית כלל וגוף הטיית יעשה למטה עגולה . והטעם שיעמיק ראש ימין למטה כדאמרינן בפר' הובנה בשבת נתכוון לכתוב אות אחד ועלו בידו שחיסדסיינו פה חי"ן חי"ב . א"כ ש"מ שיש לעשות הטיית דוגמת הפ"א . וכן אמרנו בגמ' שלא יעשה טוחי"ן פהי"ן . וכ"כ ר"ת וכן ר"א ממ"ן רק שלא יכפה הראש ימין יותר מדלי כי אז תהיה ממש כמו פ"ה עכ"ל . וז"ל חלפא ביתא דר' עקיבא מפני מה טי"ת טמון ירו וזקוף ראשו וקושר קשר שכל הנותן מחנה לפני יתן לו כסדר פנים יפות וכסדר משמע דטמון היינו הכפל שחוק חללו עכ"ל הגהות מיומנות :

י יש לה חג למטה שמרחה על צורחה שצורחה ויש לה חג למטה . כדאית' בגמ' למה יו"ד ראשה כפופה כי מורה על הכדירות שהם כפופי ראש . והרגל יעשה קצר ועקום כלפי שמאל שלא תדמה לזי"ן . השני קלוה יעשה צי"ו"ד טרם יתחיל לכתוב אות אחרת כי פסולה היא בלא חלו ב' קלוה לדברי ר"ת . והיו"ד מורה על המחיים שיוודים לניהגם . ויש לה חג למעלה שעולין שני' ה' ממים ומחיה מוריד שאלו יועל . דבר אחר הקוף מורה על החטא' שיוודין לניהגם של ואתה אליהם תורידם לבאר שחת וגו' והנהג למעלה מורה על השבים בחשובה שעולים שני' טובה וישראל וגומר :

כ יכתוב הקף עגולה שמרחיב מחד שלא תדמה לבי"ת . והכ"ף פשוטה ועגולה כמו ר"ש ולא כמו דלג כי כ"ף פשוטה וכפופה בכל אחד רק

העקום והכף פשוטה תהיה ארוכה שאם תכפול ארוכה תהיה כף . וכן יש בס' ירא' ויזכר בלא יאריך נג הכף פשוטה כפוף לטות כי תיכד אורחה ותראה כר"ש כי לריב"ד להיות ארוכה כפליה כגגה וכן כתוב ב"החט"ל :

ל וכתוב הלאה בפשיטות והראש ובני חנין למעלה כי הראש נקרא מגדל הפורח בחיור ועל אותן ב' חנין דבר ר"ע חילי חילי . ולכן חאמין ב"הקומץ רבה חמר רב חסדח בין שיטה לשיטה כמלא שיטה כדי שיבא רוחב לכתוב אורח' של למ"ד וראשה ובני חגיה . ודין הוא כי האותיות כלם מלך להפך וכן בחמלע האלפ"א ביה"א להורות על מלכו של עולם שהוא בחמלע העולם כנגד צ"ה ועליו כתוב המביט לאחך והרעד . ולאמר ממכון שבתו השגיה על יושבי הארץ ונגד הלמד עבד ולא דק וכלל האותיות יעשה חג אחד לגד שמאל . וכתב רבינו שמחה למ"ד דינה גבוה משאר האותיות כלם כשעור גבוה אות אח' עכ"ל . והחסיד כתב שהלמ"ד מן האותיות שאין להם זוויות . ואינו המחבר ראיתי בספר תמונה שהלמ"ד היא מן האותיות שמינה כמיני שם המיוחד כמו האל"ף כי דינה להיות הרגל למטה כפוף ולא היא כמו כף והוארל למעלה כמו וי"ו ועולה היא . והחסיד כתב אילו האותיות שיש להם זוויות :

ב ד ה ח ט פ ק ר

ואלו האותיות שאין להם זוויות
ט ו כ ר

עכ"ל . וכן כתב רבינו שמחה בשם החסיד :
ב פחוה יעשה כן פחוה למטה ואם סתמה פסול' ואין לה תקון וסיו"ד אלה לדיק ביטב לראש ומושב המ"ם למטה יכיה ארוך וראוי שתהיה המ"ם סתומה בעלת זוויות כמו המ"ם פחוה ואינו המחבר קבלתי שגם המ"ם מן האותיות שעולין כמיני השם וזגמ' הלמ"ד כי המ"ם כ' וי"ו חלה העולה כ"ו :

ג סתומה לריב"ד להיות מרובעת מכל וכל שלא תדמה למצ"ן וסתומה לגמרי כמו שאמרו רז"ל במגילה א' וס' שב"אחות גבטויו עומדים ואם לא היו סתומים לא היו עומדים בגם :
ד יכתוב ראשה עבד והגרונ עבד והמוסף למטה ארוך יותר מן ראשה שלא תדמה לבי"ת :
ו יכתוב ראשה עבד ולאורח עבד וירכב ארוך שלם תדמה לזי"ן ולריך להאריך כל כך שאם תכפול אותה תהיה נו"ן כפופה וכן בלדי פשוטה . וכ"ף ופ"ה פשוטות :

ז יכתוב הס' למעלה ארוכה ולמטה קצרה ועגולה מחד שלא תדמה לז"מ סתומה . ואינו המחבר קבלתי כי הס' מן האותיות שיש להם מגין השם המיוחד כי הס' הוא כמו כף וי"ו חלה

צורת האותיות הפירין

אלה רק שהיא סתומה :

זי יתחב הרגל בעין והטען בעמידה כדי שיוכל לכתוב אות אחרת אלה שלח הגע זה ולא יעשה הו' שבעין קטנה שתייה כמו יוד אלא ממש כמו ויין וכן כתב החסיד . ולא הגע הזיין לראש העין אלא למטה :

פ יתחב באופן שלח הגע הנקודה שבעים ה' בהמלח הפס למעלה לגד שמאל ולא הגע למעלה בגג וגם לא למטה בקרקע ואם געו בפנים פסוקה לדברי כל הגהות וכ"כ הרוקח וכן החסיד שלריך שלח הגע בפנים . וז"ל הרה"ם בספר ירחים פ"ה כפופה ולד"י כפופה לריכה שהיא עגול' לגד התחתון כשהשטטס יהיו מכוונות ופשוטות ולא מרובעות למטה המס הרוקח כתב בכד"י בשם החסיד שלריך לעשות הפ"ה כמו ב"ה מרובעת ולא עגולה כמו כ"ף וכן הפ"ה פשוטה וריה להיות מרובעת עכ"ל .

זכ ויכניס הסופרים . ואני הנהגתי קבלתי שיש ברוח הפ"ה כמין שם המיוחד כי דינה כמו כ"ף וי"ו מהופכת בחוכה לכן הנקודה בחוף הפ"ה דינה להיות עוברת ליתלה מן גג הפ"ה שלח היות כמו וי"ו מהופכת בחוכה ולפי קבל' זו דין היותה עגולה כמו כ"ף :

ח יש לכתוב עגולה כמו רי"ש חבל לפי קבלת החסיד לריכה להיו' מרובעת כמו פ"ה כפופה והנקודה שבעין' ראשה הפוכה כנגד פנים ולא כנגד חוף :

צ יעשה הו"ד שגד פניה נוטה כלפי מעלה שמראה על בוראה שהוא לדיק ומושב הו"ד ארוכה כמו הנו"ן ונב"ה וימשך בלוארה ומושב הו"ד ימשוך למטה לחוף לזכד ימין שלח דימה לזיין ול' לדבק הו"ד ללואר . וכך החסיד שזיכר שלח ידיב הו"ד למטה אלל המושב שלח תדמה לעיין רק בחלמט לוארה לכן יתחב ויכב הרוך וידיב הו"ד היטב ללואר שלח תדמה לזיין וי"ד : ין יתריכה עד שאם יכפלה שתייה רחיה לגדי כפופה :

ק יתחב גגה ארוך והזנב לגד פנים מעוקס והרגל השמאל יהיה ארוך שלח תדמה לה"ח והגז בגגה לגד שמאל יתקם מנעט וגז בלד ימין . ואני המחבר קבלתי שהיה מן האותיות כמספר השם המיוחד כי דינה כמו כ"ף וי"ו הרגל כמו וי"ו והגז כמו כ"ף :

ך יכתבה עגולה שלח תדמה לד"ת וראשה ארוך שלח תדמה לזיין וירכה קצר שלח תדמה לכ"ף פשוטה :

ש יתחב ראשה החלוצי כמו זיין ולא כמו וי"ד זה דעת רבי אברהם שלח פירוש בחבור שלו . אבל רבינו שמחה וכן סמ"ג והרוקח כתבו שלריך להיות כמו וי"ד :

ת יתחב גוף התי' כמו ד' כן נלמד בשם הר"ר יתק אור זרוע וירך הימין קצר שלח תדמה

לכ"ף פשוט' והרגז שמאל' יהי' מדונק בטוב למעלה ועקום הרגל לגד חוף ולא לגד פנים שלח תדמה לפ"ה פשוטה . והרוקח כתב שיש לכתוב התי' כמו שני דלמות זה בחוף זה וכן כתב החסיד של"ל בעלת זיוה ולא כמו רי"ש וכן והגז העולם . ואני המחבר קבלתי וכן ראיתי בספר תמונה כי התי' היא מן האותיות מספר השם המיוחד כי דינה להיות רי"ו הגוף מן התי' כמו רי"ש והרגל כמו וי"ו מהופכת שעולה כמין השם כי ר' עולה במספר עשרים כשתקח כל העשרות מן מאתים כי העשירי' אחדים הם . והוא עולה יחד כ"ו :

הלכות ברכות

(א) בגמרא כד שמע קול תרנגולת אכזב' הוא הדין אם לא שמע דליון הברכה אלא על האור שהתרגלו מבחין בין האור . והמיימ' פליג וכתיב דווקא כששמעו וכן אם שבב כל הלינה בגדיו . לא יברך מליש ערומים מדרכי פ"ע דברכות . והמנהג לברך הפ' בשלח שמע קול תרנגולתא כי לחטו תסדרים יחד כל הברכות האילו בבכ"ב : (א) כתב בסדר רב עמרם כיון שברך זוקף כפופים אין לברך מחיר אכורים ואיני יודע למה דכח גנמ' מפרש כל חדא וחדא למה נתקנה ובסדר' אשכנז מוסיפין ברכה אחת הנותן ליעקב כח ונתקנה על שאלם מפקיד נשמחו ביד ה' עיפה ומחזיר' לו הדפה לבון הטורים ואני המחבר קבלתי מרובותי שאין להוסיף עוד על אילו ברכות שנתקנו רק כמו שזכרים גנמ' ועליהן אין להוסיף ומכח חין לגרוע ואפי' על הברכה מהנותן ליעקב כח ראייתי מקטרגים מתחר שאינו מזכרת גנמ' ובסדר ברכות של בעל סמ"ק חזי' זכרת ברכת ליעקב כח וכן ברוקח בסדר של ברכות מ"ה מהנהגת מלרפת ואשכנז ללוארה חזן ראייתי בסדורי טי"ו ואני וקטאלני' וספרדים הרבה ברכות של הוזהר לא בגמרא ולא בספיקוס ואין להם ראייה ומיין : (ב) לשון סמ"ק ואפי"ו שיעקר תפלות דרבנן מי"מ יש תפלה שהיא לדור' אחת עכ"ל וכמ"ג כתב כי מלות עשה להחפלה בכל יום והגן כפ' מי שמחו ששנים ועבדים חייבים בתפלה גפי' שאין זמן קבוע לה פיר' מן התורה כשאל' לג' ול' הדור מהר"ר מנחם חזקן שכתב עכ"ל ידיו שמר' וממחין לברך על ג"ו עד בית הכנסת והלא הפסק הו' בין הכניסה והברכה והבייבי חין לא כל כך טעם מפורסם אבל גר' נו שדבר זה נחקק בימיהן לסדרים בבכ"ב כדי שישמעו עמי הארץ שאינם יודעים לברך ויעשו חמתו וילאו בברכתו ואפי"ו שלפניו מברכין בבכ"ב אע"פ שאין שם מי שאינו בקי מ"מ לא חלקו כמו שמתניין בברכת יראו עיניו חו' חללה נביע שמתקנו בשב"ט הראשונים

הלכות רכות

הראשונים שהרגילו וצחי כנסיות שלהן שחיו בצדוק אע"פ ששעה אין זה העטם מ"מ הכרעה וזה ממקומה וכן הצרכות האילו אף ע"פ שלפעמים חיו עם מי שהיו בקרי לה חלקן עכ"ל ולי המחבר נ"י מי שמנרך בצחריות על נטילת ידים בשעה נטילה ואח"כ צב"כ לא יברך יפה עושה : (צט) נשאל לגדול הדור מהררי' מו"ן לקהילת אשכנז שנוהגים הזקנים בהשבת' צב"כ לברך ברכה עני' בקול רם ואחד הוא המנריך וחבריו עו"ן אמן ואח"כ מברכין האחרים ג"כ פ"ס אחרת עני' בקול רם למה לא ילאו פ"טס ראשונה בחמן שג"ו והכיב כי אע"פ שג"ו אמן יכולים לחזור ולברך ממחר שה' שהוא מהחיל לברך אינו מכוי' להוליא כי לריך כונת המנריך והשומע ואפ"י אם הס"ל יכוין להוליא מי שחיו בקי"מ המצרכי' אחריו אינם מכוונים ללאת י"ו חובתן בברכתו עכ"ל :

(צ) כל המ' ארצה להיות ש"ל שלח מתוך אגודה אחת אין רוח חכמים יתה הימנו ויהוד מוחה בנחמה והרמב"ן חסדאי חולק מהספר א"ו : (צא) בעיר ווירצבורק מנועו ללא להיות ש"ל ולהתפלל בצבור וראיה מצבוכים דבגר מביא ואינו קורא שאינו יכול לומר אשר נשבעת לאבותינו ו' יואל הכיר והכיב רואי מהירושלי מרדכי פ"ק דמגיל' :

(צב) הגור כהכיב לומר מיד אחרי אלוהי נשמה ברכת החורב ולא כחאשר עושין בחשכנו שאומרים מתחילה הרבה פסוקים כי גם הפסוקים נריכים ברכה וכן הוא בסדר רב עמרים וכן נוהגים בצרפת וכל איטליא"ה אבל אינו לריך כמו שכתבתי מרדכי פ"ק דברכות א"כ מברר"י מו"ן בששו' שאין לחוש כי חיואי' הפסוק דרך למוד רק דרך בקשה ונכח ורעו ולא דרך למוד עכ"ל : (צג) אין לחתום בברכת החורב בא"י למדי חקין האלפסי כתב שלא לדבר בין ישחבט ליוזר ובין יש בירושלמי דהשח בייחם עבירה הוא בידו וחוזרין עליו ממערכי מלחמות ורב עמרים הכיר לפסוקי בדבר שהוא לזרכי רבים או לזרכי לזקה ורש"י הכיר לפסוקי לזרכי קדושה מקי' מהלל' . בחשכנו אין אומרים מזמור להודיע בשנת וי"ט : (צד) השיב הראב"ד טעם על הקדישות שאו' בחפלה האחד אחרי פסוקי דומרה שיש לזכר הפסק דפסוקים וקדיש אחר סיוס חפלה מי"ג שהיא מנוח צפני עני' ואינה דבוקה לאחריה . וקדיש אחר קריאת החורב כי היא מנוח צפני עני' כנכח וקדיש אחר הקדושה ויח' דבר שבקדושה וקדיש אחר אמירת מזמור או פרק או אגדה או משנה כדאמרינן בבוטב עולמא קאי הקדושה דסודרא ואיכא שמייה כבא דאגדתה וקדיש אחר אשרי למנחה שהיא מנוח צפני עני' כדאמר רבי חיבנד כל האומר

הכלה לזוד כלל יום מוצאי' שהוא בן הע"כ וקדיש אחר ברכת ק"ש של ערביה כי חפלה ערבים רשוח לא שחלוכין להל' קודם י"ח ולא ישמעו קדיש וקדיש לאחר חפלה ערבים שכבר נלמדה החפלה והין פוחהין מו' קדושות ככל יום וכגאויים כהבו על פ"ס שבע גיוס הללהין עכ"ל השבלי הקלט : (צה) היה בחל"ב ומלא לזכר שגמרו פסוקי דומרה שאלו לרב נטרונאי מכו שהתפלג עם הלצור ואמר אחרי בן פסוקי דומרה והשיב שלא יאמרם כלל ההריס . וכן הוא דעת הגאונים וכן דעת הרמב"ן וה"ר יהודה אלברגלוי . אבל הלרפתיס אומר בין ק"ו ובין ק"ו אומר' אומר' ואנו טובכים כדברי הגאונים ומשנת הרצב"ח וכ"פ ר"י אור זרוע אלא יאמר ברוך שהאמר והכלה לזוד כלל או : בקדשו וחוט' בישחבט וממחר להתפלג עם הלצור . והר"ש כתב בשם רב עמרים שיאמר ברוך שאמר והכלה לזוד בלבד וחוטס' בישחבט אומר' ר"י יונת כהן ח"ס מלא לזכר שהתמילויולר אור ואין שכות אפי' להתפלל הכלה לזוד יקרא ק"ש בברכותיו ויתפלל חפלה עם הלצור ואח"כ יקרא פסוקי דומרה עם הברכות שלפניהם ואחריהם וכו' עכ"ל הטורים ואמי המחבר א"י כי יש לתרץ ולומר שרב נטרונאי ורב עמרים אינם חולקים על ה"ר יונת כי דוקא כשאמר מתחלה ברוך שאמר ותכלה אין ישחבט אז אין לומר והזמירות אחר החפלה אבל שחאין לו שכות ל' דבר אפטר דמדוד שיאמר אחרי בן חבל לפי זה ק"ו דמוק לשון רב נטרונאי ז"ל שאינו משמע בן ומלא כחוב בשם הערך בשם רב משה גאון שאין לומר פסוקי דומרה אחר חפלה שצבלי הקלט : (צו) יש מתירין לזרכי קטן ותומש בידו עם השעה לחפלה והר"ש כתב שאין לזרפו עד שיביא שחי שערות לא לחפלה ולא לברכת המזון : (צז) ועונין יח' ש"י הגדול מבורך מכאן יש לסחור מה שפי' במחזור ויטרי יח' שמייה רבא שזכו חפלה שאנו מתפללין שימלא שמו כי יד על כס יח' שלא יכיה שמו שלם וכסאן שלם שמיח' זרעו של עמלק ופירושו יח' שמייה ש"ס יח' רבא מברך כלומר שאנו מתפללים שיהא שמו גדול ושלוס ומבורך לעולם כיו חפלה אחרת כלומר ומבורך לעולם הכא וזכ לא נראה מדקא' הכא יח' שמייה הגדול מבורך משמע דתפלה אחת היא ואין ר"ל שיהא שמו גדול ושלוס אלא יח' שמו כגדול מבורך עכ"ל תוס' פ"ק דברכות וכן הסכים בעל הטורים : (צח) מהר"ם כתב שש"ל ר"ל ברוך ה' המבורך לעולם ועד . וה"ר יהודה אלברגלוי כתב שצריך שיאמר וזוכינן לאומרי' (צט) נח' ג'ו' בשעה שחאון או' ברבו שאומרי' הקהל יתברך וישחבטנו' וומר' נח' שלא לאומרו כדי שיאזינו אל החון עכ"ל הטורים ומ"מ

ומצ"מ מנהג לרפת ואשכנז לאומרו :
 (ק) הרמב"ם כתב שמואל מן המובחר שיהחיל
 ביוצא קודם הכן החמה כדי
 שיצמר לקרותו ולבדק ברכות אחרונות עם הכן
 החמה ושיעור זה כונו שעה אחת קוד' שיענה
 השמש עכ"ל . וזכו כותיקון וכ"כ החו' פ"ק
 דברכות מלוא מן המובחר כותיקון ;
 (קא) קדושה ביוצר כתב הרמב"ם שאין ליחיד
 לאומר' וכן מהר"ם והב"ח ראיות
 כונו שביצאו הלקט . וכן רב נטרונאי גאון .
 והר"א כתב שביחיד או' עכ"ל הטורים ;
 (קב) וכן המנהג שביחיד אומרו . ה"ר אליעזר
 אוורוניה גורם עונים ביראה ואו'
 קדוש וברוך לאל ברוך . והר"ר ברוך כתב
 האומר עונים ביראה ואו' קדוש וברוך לא יפה
 עושה משום שאומרו כה שלומרת קדוש אינה
 אומרת ברוך כדאמרין בפרק גיד הנשה אלא
 הכי לימא עונים ביראה ואו' קדוש והאופנים
 וכו' . משכחים ואו' ברוך ולינו גומר הפסוקים
 ומתחיל לאל ברוך טעמות והכו וזכו עיקר עכ"ל
 שבולי הלקט . ומנהג אשכנז לומר כך עונים
 ואו' ביראה קדוש וכו' והאופנים וחיות הקודש
 ברעש גדול מתנשאים לעומת שרפים לעומתם
 משכחים ואו' . ברוך כבוד ה' ממקומו ;
 (קג) נהגו לחתום בשכנו אור הדש על יינו החיר .
 ור"ח דרד אין נוהגין וכ"כ רש"י לומר
 וכן רב סעדיה גאון . והר"א כתב שיכול
 לאומרו וכן רב שריה גאון . ויש שהותמין בה
 ומכה כלנו במהרה לאורו למעק יוצר אור בתי
 יוצר המאורות כדי להכיר מייין חתייה להסתלק
 מן הספק שיבולי הלקט . מנהג הנהגינו לומר
 אור חדש בציון החיר ויש בני אדם שאינן או' וכן
 בהשוכה הגאונים יש שלא לאומרו וטעם שלהן
 לפי שאין מברכין על אור העמוד . ואני אליעזר
 אומר כי מנהג אבותינו תורה שלמה היא כי
 מדבר מן האור הנגה והוא נברא מששת ימי
 בראשית ואנו מתפללים שזכה לאורו האור
 עכ"ל הרוקח . ובאשכנז נוהגין לו' כן ;
 (קד) ברבה שנים מקמ"ש פליגי בה רב חנה אמר
 שמואל אהבה רבה . ורבנן אמרי
 אהבת עולם ופסק רב אלפס כרבנן וכן הלכות
 גדולות ור"ח ור"י בר שמואל ור' ישעה ורבינו
 יצחק או' והבאונים הכריזו ור' רבינו יעקב גאון
 ואמרו שחתי אהבה רבה ערבית אהבה עולם
 לאלה ידי שניה וכן נוהגים באשכנז עכ"ל בעל
 הטורים וכן פסק המרדכי : (ק) זאת אומרת
 ברכות אינם מעבדות פי' ר"ח שהם קרא ק"ס
 בני ברכותיה ילא ורב החי או' . אם לא אמרן
 כלל מעבדות אבל הירושלמי רואה לו' סדר
 הברכות אינה מעבדות אם בינה סדרם ;
 (קו) בפי' כחוי הדס ובערבי פסחים מלוא

לריכות כונה וצירושאמי דראש השנה
 ברא אמרה מלוא לריכות כינת הכנ יוקח .
 גרסינן דברכות בפי' היה קורא במע מינה מלוא
 לריכות כונה . מלא חס כוון לבו לקרו' לקרו'
 וכל קרא בקורא לבידי . פירשו החוספות בקורא
 להגיה שקורא נחבדו' ויתרוהו כמו לטטפת
 לטוטפת וכו' . פ'קו דמלות לריכות כונה וכ"כ
 הר"א ור"ר שיחכוון לאלה : (פו) יש נוהגים לו'
 אמרן אמ" . וי"א אמ" . והרמב"ם כתב דוקא
 כשיחיד גו' קודם החון הברכה אז יענה אמרן על
 ברכת החון אבל על ברכה עלמו לא . גם כתב
 שנראה לו מי באומר אל מן' נאמן משמיר שם
 שמים לבטלה ובטורים החרין והרוקח כתב כי
 ראו' לו אמרן אפי' יחיד אחר ברכה שנים שלפני
 ק"ש מפני שנקראת סוף ברכה ואו' אל מן'
 נאמן וברוך שם כבוד וכו' שכה ט' חיבות להשלים
 המנין מרמ"ח חיבות כי בפי' שמע יש בה מ"ח
 חיבות וזבובים קפ"ב וצילוי' ס"ט הרי בין הכל
 רל"ט . ותשפט הרי רמ"ח עכ"ל . ולפי דעת
 הרוקח משמע שר"ר לומר שחיבין אמרן ואל מן'
 נאמן אמרן לסוף ברכה ואל מן' להשלים המנין .
 ובאשכנז ולרפת נהגו לומר אל מן' נאמן ולא
 אמרן . איחא בהנהומא שיש רמ"ח חיבות בק"ש
 שכוסיפו עליהם ג' חיבות אל מן' נאמן כדי
 להשלים רמ"ח אברים וכ"כ רש"י בספר הפרדס
 וכן נמלא בטעמי ר"י חסיד עכ"ל משבולי הלקט :
 (קה) יש מורין בנענוע ראשם בשעה שמתריבין
 דל"ת דאח כפי המחשבה למעלה
 ולמטה ולא רבע רוחות . ויש מפקפקים דבר
 משום דתנן לא ירמוז בעיניו והר"א כתב דלא
 דמי לכתם כי נכחן ברמיזה היא לאורך הכוונה .
 ל"ה : (קט) נמצא בחגדה שאליו' לוק שלא
 להפסיק ולספר בין קדיש לברכו ובין גואל לחפלה
 בין ברכה לברכה בין פרשה לפרשה בין פ' לפ'
 בין אמרן יחא שמיה וכו' ליחבדך . וראייתו מפרשים
 בין ברכה לברכה כגון שתי ברכות הסמוכות
 ומחזרות זו לזו כגון ברכות של חפלין וי"ח
 ברכות של חפלה וברכה המזון והלהם . בין פרשה
 לפרשה כגון הפרשיות דברכה כהנים ובשעת
 הברכה והקורא בתורה ובמגילה ומפסיק
 בקריאתו . בין פ' לפ' כמו פרקי ק"ש והלל .
 ע"כ משבולי הלקט : (קי) האומר שמע שמע
 משחקין אותו . פי' צירושמי דוקא כלבור אבל
 ביחיד לית לן בה וגרסא דאין לחלק דבגמ' דידן
 אינו מחלק . ל"הס . הא דאמר פסוק וכופלו כל
 הא דאמר מלה וכופלה . פירש"י אם כופל כל
 פסוק משחקין אותו דמחוי בשתי רשויות ורב
 אלפ"ס פי' להפך : (קיב) עד לבדך בעמידה
 צירושלמי מפרש לאו דאי כיו ושב דיעמוד אלא
 אם היה מה"ך עומד ואפי' לבית כלל מלוא מן
 המונהג

הזכות ברורי

גדול כנרפ' ואנשי מטעה עושים כרית'. ע"כ מש"ס. ואומר רבינו טי"ב' ברבים נהגו להתפלל אפי' בשביל יחוד ורחיב מאכל וחנן. וכן הוא במחזור ויטרי ובשאלתו דרב אחאי סמ"ק. וכן הוא ברומה ובחשבונו ונהגו זכ"מ לפירוש על שמת אפי' על אחד שלא שמע ואפי' שמע הפורס; (קב) כתב הר"ש ש בתשובה שהסומו יכול להתפלל ולהזיח אחרים ובלבד שלא יקרא בצורה שאסור לקרוא בעל פה: (קבא) קטן פטור מק"ש לרש"י אפי' הגיע לחנוך ולר"ח דוקא שלא הגיע לחנוך:

(קבב) אם החתן רוצה להחמיר על עלמנו לקרוא ק"ש כשהוא פטור ח"ק מתיר ורשב"ג אומר. הר"ש פסק כרשב"ג וכן ר"ח. ורב חלפס פסק כח"ק. וכל שכן האידנא שאפי' כל שאר בני אדם אין מכווין שאין מילוק בין חתן לשאר בני אדם וכ"כ מבר"ם וכן המרדכי והרמב"ם כתב כל מי שפטור מק"ש אם רצה להתמיר ולקרות קורא ח"ק שאלו נכלל ותמיה ע"כ ל"הט והסוספות כתבו בשליה פ' היה קורא ח"ל ומיכו אנו שבסוס פסם אין ח"ו מכוונים היטבנס הואי ש"ל לקרות דחדרבה גרחה כיוהרה חס לא יקרא כלומר הני מכוון בכל שעה. אבי לעשור מלאכה ב"ט' צבא אין לעשוה: (קבג) כתב הרמב"ם אין מויליין המת סמוך לק"ש אח"כ היה אדם חשוב. ונגמ' פליג והר"ש לא הביא זה בפסקיו ואינו יודע למה: (קבד) היה י"ט עב אשהו רב חלפס פסק דמותר לקרות בחזרה פניהם אפי' בלי הפסק ור' יצחק פסק דאסור בלי הפסק. ולי המחבר גרחה דיש לחוש לדברי ר' יצחק בעל החוספות משני טעמים. האחד

שהוא מחמיר וחסני שהוא בחרח: (קבה) לבו רואה אה הערוה מותר לקרוא ק"ש לח"ק וי"א ש"ר"ך להפסיק דלבו רואה אה הערוה אסור. רש"י פסק כח"ק ור"ח ורב חלפס ורבינו יצחק פסקו כ"ט אומרים: (קבז) צואה בנשרו ומכסה בנגדיו או הכניס ידו לביט הכסה דרך חור ואינו מריח ריח רע. רב הווא מתיר לקרוא רב חדתא אסור. ר"ה פסק כרב חדתא אסור חלפס ור"ח פסקו כרב הווא. וי"א דלא בתיר רב הווא דכל במקו' שמכוס' מאליה כמו בין חליניידיו וכיוצא בהם: (קבא) אינו יבדוי אסור לקרוא ק"ש כנגדו וכו' ימי חמיו טפח בחשה ערוה במקום שרגילה לכסות וכן קול בחשה עירוה ופי' רב הוי גאלו דכל בני לק"ש. וכן מיירי לק"ש. וכתב ר"ח ממוי"ן בספר ירושים הלך אסור לומר כל דבר שבתקושה בשמיעת קול שיר בחשה. וכתב ר"ח בר יוח' הל"ס. וכל הדברים שדברנו לערוה דוקא בדבר שאין רגילות להגלות אבל בחולה הרגילה בנגיו שער לא

התבחר לעמוד. וכן חיתא בתנחומא מרדכי פ"ק דברכות. (קיב) כתב הרב ר' יונה ש"ר"ך לקרות ק"ש בטעמים כמו שהוא בחור: (קיג) כתב רב עמרם מלון ק"ש מיושב ומי שרואה לעמוד כשקורא ק"ש מקרי עברין כי שובר על דברי ב"ה. ל"הט. ומי שקורא מהלך ל"ך שיעמוד בפסוק ראשון וכו' כתבו עד על לבדן וכ"כ הרשב"ד: (קיד) שואל מפני היראה פירש"י והרמב"ם שירח שמה יברגנו המלך או חנם. והר"ש כתב ח"כ פשיטא חל"ה ר"ל מפני יראת אביו או רבו וכן פירשו הגאונים:

(קק) ולענין לענות קדיש וברכו קודש י"א אפי' ששאל מפני היראה ומביב מפני הכבוד אינו פוסק. ומבר"ם כתב שמשיב בין הפרקים. וכן בתשובת הרשב"א. ובסמ"ק כתב דענין קדיש ואמן של האל הקדוש ואמן של שונאי תפילה בב"מ. וי"א שפוסק לכל ואפי' בהמלע ולזה הסכים הר"ש. וכ"כ רחבי"ה במרדכי פ"ג דברכות. וכ"כ הרב ר' אלחנן וכן שמעתי שיכול להפסיק להניח תפילין ולייחוד כדי שלא יעיד עדות שקר מש"ל. ובעל המנהיג כתב קרואו ל"ס"ה ל"ך להפסיק מק"ש מכוון הצדיות לה"ט:

(קקז) בין ויאמר לאמת ולייב לא יפסיק. דיון בין פ' י"א חל"ה דיון בחמלע. ורבי"ש פי' ללא יפסיק כלל חל"ה יאמר אני ה' אלהיכם אמת ואז יפסיק כמו בחמלע הפרק לה"ט: (קק) ב. יגן להפסיק בברכות של ק"ש לומר פיוטים. ראוי היה שלא להפסיק וכ"כ מבר"ם וכן הרמב"ם וכן גרחה לר"ש. וכ"כ א"ן עזרא. אבל רב עמרם ורב כהן ז"ל ורב פלגוי והרב ר' ינאי ור' קלונימוס ור' יוסף טוב עלם. ר"ש שמעון הגדול והרב ר"א הקלירי ורב סעדיה גאלו וגאונים לותר כלם כתבו שיש לומר פיוטים. מש"ל. וכ"כ ה"ג ורבינו יצחק ורב ה"ג ור"ח. מרדכי פ"ה דברכות וכן טובים בכל מקומות להפסיק בפיוטו' וכ"כ הרשב"ד וכן ר"ח לקיי' המנהג:

(קקח) מצה תפילין ומולי. מכאן שמעט שמוחת להני' תפילין בין גאולה לחפלה וכן טליה וכן מלינו בר' יבודה. ומ"מ יש לחלק בין לייחוד לתפילין דערק"ש ותפלה שייכים בתפילין. אבל לייחוד דהוי חובב חס' אין לו טליה בת ד' כנפות ח"כ הוי הפסקה וכ"כ ה"ר יהודה בר' יצחק וכו' משה מקונו אומר שאין רואה. מרדכי פ"ק דברכות: קיש פורסין על שמע. כה"ר"ת שאוחו שפורס על שמע ל"הטו כהנה שמעו אפי' חס החמיר' שמעו ותמלידי רש"י כהנה שמעו שאפי' בשביל אחר שלא שמע קדיש וברכו פורסין על שמע אפי' אחד כעבר יל"ה וכן חיתא במסכת סופרים ולזה הסכים הר"ש ל"הט. וגאלו אחד כתב ש"ר"ך י' שלא שמעו וכ"כ מבר"ם ז"ל אבל הרב חגיגדור כהן כתב שא"ל רוב. ורואי

מישיב

שעלה עמוד השחר קודם התפלה, ודבינו ילחק פי' דבדינו דבינו דוקא מי שניגל להתפלל בבית מדרשו דילמא ימשך בנרסחו ועבור זמן התפלה חבל בשמתפלל לו ר"ב: (קדוה) מי שצריך להשיב לדרך יכול להתפלל משיבוע עמוד השחר וממתין עד ק"ש ועד זמנה דעדיף טפי להתפלל בצינו משעור ממה שיחטל בדרך ושיסמוך גדולה לתפלה כי הא דאבוה דשמואל ולי וכו' והם סוברים כה"ק חבל רשכ"ג חומר בין כך ובין כך קורא ק"ש ומתפלל פירו' בזמן' דמסמך גאולה לתפל' עדיפא, ור"ח והרא"ש פסקו כחכוב דשמואל ולי והלכות גדולות פוסקים ברשכ"ג ע"כ ל"ט ועיבו מדקחמר רב אשי חזיין לרבנן קשישי דקא עבדי וכו' משמע דאין חבל' בצינו מרדכי פ"ק דברכות: (קלא) א"ר חלבו כמתפלל אחורי ב"כ נקרא רשע. ח"ל אביי לא אמרן אלא דלא מהדר אפייה לבי כנישתא חבל מהדר אפייה לבי כנישתא לית לן בה. פרש"י כל פתחי ב"ה שלה' היו למזרח ואחוריהן למערב וזה מתפלל אחורי ב"כ ר"ל בלד מערב ואינו מחזר פניו לבה' כגוראח ככופר בני שהצבור מתפללין לפניו ולא נכירא. דלדרכה במהדר אפייה לב"ה כמחי כשחי כשחייט שכהל מתפללין למערב וכו' מתפלל כנגדו למזרח ע"כ נראה אחורי ב"כ מי שהוא אחורי הטעם במזרח והטעם משתחוו' למערב ולהכי קחמר ולא מהדר אפייה וכו'. ודוקא כשסביב מהגס להתפלל למערב חבל חנו מתפללין למזרח נראה כמו שפי' לכם ללד מערב הפרש לנו ללד מזרח עכ"ל חוס' פ"ק דברכות: (קדו) ואם כמתין לו שכרו הרבה פי' ר"ח דוקא בימיהם שביי צחי כניסות שלה' בשדות ושכיהו מוקיין וכו' אף ששלנו צלילה וי"י היה ממתין אף בשלנו ביום:

(קלא) לחפרה עד ארבעה מיילין והכי מיילי לפניו חבל לאחרינו עד מיל חחר.

פירש"י לתפלה כדי להתפלל בצערה ויש פירושים אחרים שמפרשים לענין ג"י שצריך לילך לפניו עד ד' מיילין ופירש"י עקר וכו' ר"י. מדרבי פי' שלישי דברכות. וכו' כרז ר"י ח"י. מהפר ח"י כוונת דיו שחרית ומתנה עליה' כל היום כולו וכשכא לאכול אין לו מים ורוב' לסמוך על תנאו אם עהיד למלא לפניו דל' מיילין לא יאכל עד שיטול מזה משמע דוקא כשנטל שחיי' ח"ל לחזור אלא עד ארבעה מיילין חבל אם לא נטל כלל אין לו לאכול עד שימלא דלם לא כן היה דוחקו להעמיד זה להשל' כשנטל שחרית כו"ל המחבר: (קלש) אמר רב חסדא לעולם יכנס אדם שעור שני פתחי' ויתפלל י"מ שלא ימחר להתפלל אלא שבה' כבעור כלוך שני פתחים אבל אם יושב סמוך לפתח אין לחוש ומהר"ם חלק בשבית הכנסת פתוח לרשות הרבים מפני שמגיע

חיישין לניחא הרור מרדכי בצרכו. וכ"כ כרז דבינו ילחק ח"י: (קבה) צואה מרהיק ד"ל וקורא ואפי' אם כפאו על פיו. י"א שמרהיק ממנו ולרצוניה נראה להחיר דהא מכוסה הוא מרדכי פ"ג דברכות: (קבש) בית הכסא חרש מיבטיח אם מותר לקרות צוהו אם לא ולא חפשיטא. הראב"ד פסק לקולא אהרמב"ם פסק לחומר' וכן הרא"ש: (קל) הלך במקום מבוזות המטופות והפסיק ובשחזור פסק רב אלפס שיחזור למקום שפסק אפי' שבה כדי לגמור את כולו ור"י פסק דחוזר לראש אם שבה כדי לגמור את כולו דודחי היכא שפסק בהמלע בלי אונס כיון דלם היה רוצה היה רוצה אפי' שבה כדי לגמור את כולו חוזר למקום שפסק חבל זה שצריך להפסיק מפני ההונס חוזר לראש וכן להלל ולתפל' ולגמגא: (קלא) אם הגרף כרעי רשכ"ג חמר אפי' בית של מאה אמה חשוב כד' אמות ולא יקרא עד שיוציאו או יניחו החת המטה וכו' שמשון לא מהשיב כל הבית כדי לחמו ואם הוא חל' המטה קורא דמטה חוללת וחשוב כאלו היה ברשות אחרת ואם הוא לפני המטה מרחיק ד"ל ורבנן סברי דאין חלוק בין לפני המטה ר"ל לאחר המטה אלא בכל עניין מרחיק ממנו ד"ל אית הבלתא כרשכ"ג דחשיב כל הבית כדי אמות. ולענין המטה אם מחזק פסק גחון כרשכ"ג דחזון ח"כ לפירש"י אין רחיה דהלכה כרשכ"ג וכן לפי דעה הראב"ד אין רחיה: (קב) כתב רב אלעזר איכא מ"ד הא דקחמרי' בטלוח לטבילתא בין לד"ת בין לק"ש ותפלה קחמרי. ואיכ' מ"ד דוקא לל' חבל לתפלה צעי טבילה וכן סבר ר' יוחנן ח"י. וכן הרוקח. ואלו דוקא טבילה אלא רחיה צמיס רביס וכ"כ ר' כהניגון והראב"ד. והלכות גדולות והרב ר' יעקב כהנא שאין חלוק לד"ת ותפלה וכן דבינו ילזוק ולכן המבדק על הטבילה צערב יכ"כ הוי צרכה לטבילה מספר ח"י. ונהוג ענינא אפי' בלא רחילה ע' קבין בין לד"ת בין לתפלה ומוכה מן הירושלמי שח"ל רחילה. ל' הטור:

(קלג) משום שנלמד הכון לקראת הליכה ישראל יש ללמוד מכאן שצריך לחזור שחוררו קודם שיחטל אע"פ שיש לו חבט ומכניסם שאין לבו רואה את ערותו! והר"י והחומר ויטרי חולקין מרדכי פ"ק דשבת: (קלד) כתב ר"ח בר' יוחל הגוי דמותר לשהות מים בשחרי' קודם תפלה. ודוקא בחול' חבל בשבת לא מפני הקידוש והוא עלמו שבה וכן הוא בח"י' והרא"ש שבה מים בשבת שאין הקידוש אוסרו כיון שלא הגיע זמנו. ואם התחיל לחלוט הוי' עתה בשבת הרמב"ם כתב שח"ל הפסק והרא"ש כתב בשם רבי ילחק שצריך להפסיק ואפי' ללמוד הסר רש"י אחר

נהו

הזכות ברכות

לחון ומראה שאין להחליט בן משמע מהירושמי :
 (קמ) כתב ר"ח בר' יוחנן עליו הא דאמר' בנימידי
 דמקמי שמוחך לרחוק הידים בני מיילי
 דלא אסח דעמיה אלא שנתלכוכו בטיט . וי"מ
 אדרבה לריב שלא יהיו מלובלובי אבל על היתב
 הדעת אין לחוש . והרמב"ם אומר שאין חלוק שבכל
 דבר מוטיל הכקוי : (קמא) העוסק בצרכי גבור
 בעוסק בד"ה דמי . פי' לענין לעמוד מחוכו
 להתפלל שגם זה שטמח הוא לו . וי"מ אוחו לענין
 שאינו לריב לפסוק להתפלל כמו שאין לריב לפסוק
 מת"ה להתפלל מי שחורתו אומנתו :

קמב) המתפלל י"ה ברכות בדרך יש מחמירין
 לעמוד בצחות : (קמג) שמואל לא

היו מלני בניתח דליה ציב שברא וכו' כהנזכר'ם
 הנו אין נזכר' עתה בכלזה שאין אנו מכוונין כל
 כך בתפלה : (קמד) וצריך שיסדר תפלתו
 קודם שיתפלל . כדי שתהא שגורה בפיו ודוקא
 תהא של פקדי' . הרמב"ם כגון של ר"ח ומועד'
 והרמב"ם כתב של פל פקדים דוקא משפטים ויס ולהלן
 ופי' זה של ר"ח א"ל סדר : (קמה) אם התפלל ולא
 כיון בחב'ו לריב לחזור והאידע'ת אין אנו חוזרין כי
 אף בחזרה קרוב הדבר שלא יכוון וכזה הרב ר"ח
 שריד לחזור וימוד בעלמו בשכחן וכל חתימה :
 (קמו) כל המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני
 אמ' וכו' יש מפרשים שצריכה שתהא

התפלה בלחש עד שלא תשמע אפי' לאזני ומביאין
 ראייה מן החוספתא ומיזה בגמ' דידן לא ממעט
 אלא שלא ישמעו אחרים וכן משמע בירושלמי
 וכן הדעת נוטה שיותר טוב שישמע לאזניו וכו"כ
 הרמב"ם : (קמז) ויכול להתפלל בכל לשון שיראה
 פי' רב אלפס בני מיילי בצבור אבל ביחיד דוק'
 בלשון הקודש . וי"מ דהא דיחיד אין להתפלל אלא
 בלשון הקודש וכו' דוק' ששאל רק לרבינו . וא"ל
 ז"ל לא חלק והחיר : (קמח) כתב גדול בדורו
 הרב ר"י מוגן כפי שרק עשרה בב"כ ואחד
 מהם התחיל להתפלל ביחיד וכל הש"ן להתחיל
 להתפלל טרם יגמור האחת תפלתו וכו' שאינו
 יכול לעשות דאבל צ"י עשרה שכינה שריא עכ"ל :
 (קמט) אם יכול להתחיל ולגמור קודם שלא יגיע
 ש"ל למודים וכו' ולא יפסוק לא ליה'
 שמים רבה ולא לקדושה וכזה ר"ח וכן רש"י בשם
 ה"ג שישוק ויכוון לשמוע וימיה כעונה
 וכן כתב ר' יצחק יצחקי ז"ל וכן בעל שבע"ל . אבל
 רנ"י : קמ' ור"י כהנו שאין לשמוק דביון דשומע :
 כעונה הוי כהפסוק וכ"כ הגאונים וכן ברוקה :
 מכל מקום נהגו לשמוק לשמוע ומיזה בלאבי
 גלור ענה כך פסק ר"ח בר' יוחנן הלוי . מרדכי
 פ"ג דברכות . חכמי אשכנז נוהגים שלא לשמוק
 כך קבלת מרביות : (קנ) ר' יוחנן אומר גלור'
 שיחלל אדם כל היום כולו והלכתה כ"ר יוחנן
 ומפרש ר' יוחנן ר' יוחנן לא קאמר אלא בספק

התפלה דלא פליג אר"י דאמר אפי' באמלע ברב'
 מפסיק ורב' אלפס פי' דוקא ביחיד ואדעתא דרשות
 דהוי כמו נדבך ויכול להתפלל אבל אדעתא
 דחובה חבור . ולבור בכל ענין חסור ואפי' יחיד
 במוסף לא דאין מוסף נדבך והא דא"ר יוחנן
 פוסק אפי' באמלע ברב' מיירי שתחיל אדעתא
 דחובה . לה"ט . מיזה בעיני נראה לפסוק הלכה
 כר"י דא"ר דכבר התפלל בחזקת חובה חוזר
 ומתפלל כל פעם שיראה ואפי' בצבור . עכ"ל
 א"ל . ורב האי פי' הווא דר' יוחנן דוקא ע"י
 חדוש שאם יוכל לחדש שום דבר מתפלל ואם לאו
 לא יתפלל . וכ"כ הרב ר' יונה דוקא ע"י החדש או
 בספק התפלל . והכל עולה מכלום מי ששכח
 שהתפלל וכו' והחיל להתפלל ונזכר בתוך הברכה
 פוסק ואם יודע לחדש בה דבר מתחיל לכתחלה
 להתפלל פעם שני ואין חלוק אם מלא אבור
 מתפללין אם לא לעולם אל יתפלל אלא על ידי
 חדוש וי"מ שריד בכל חדש בכל ברכה וברכה
 מענינה . ולא נחירא אלא שיכול לחדש בה דבר
 אחד ודי שיכול לחדש דבר באחת מכל הברכות
 חוץ ממשמע תפלה . וז"ל אם יכול לחדש וגם
 ברי לו שהתפלל ורואה להתפלל תפלת גשם
 לרב אלפס יכול להתפלל חוץ מן המוסף וי"א שגם
 בשבת אין להתפלל תפלת נדבך שאין תפלת נדבך
 באה בשבת . ולרב האי אין להתפלל נדבך אלא
 ע"י חדוש וזהו הכיורא ברא"ש . לה"ט . הכיורא
 לכה"כ ומלא אבור מתפללין אם יכול לחדש דבר
 בתפלתו מתפלל א"ר שברר התפלל ואם לאו
 אינו רשאי להתפלל ולפי ר"ח ולדברי אבא מורי
 הכי שירובו אם יכול לחדש דבר בתפלתו חייב
 להתפלל ואם לאו אינו חייב להתפלל אבל הרשות
 בידו אם יראה עכ"ל אור רוע :

קנא) כתב בהלכות גדולות שכתב ולא התפלל
 ערבית ושחרית מתפלל במנחה שלש
 מתפלל של מנחה ואח"כ שחרית ואח"כ ערבית דכל
 זמן שלא עבר היום כי השלום תפלתו . אבל
 הרמב"ם והרשב"א כתבו שאין חשלומוין כשעבר
 זמן שני תפלות לראשונה וכן במרדכי פ"ג
 דברכות הלכות גדולות ור"ח ור"י החירא לשאל
 לריב רבים בג' ראשונות וכו' : (קנב) רב ששחי
 כרע כרע כחירא וכו' וקף וקף כחויא פירש"י
 כחירא כשכב ביד האדם שיהא חובטו ורופאו
 בפעם אחת וכחויא כנחש שזוקף ראשו מעט
 מעט ורב האי פי' כי חוזר אחת ממני קולוים
 וראשו כפוף וככה יכרע ולא יכרע ממאמלתינו
 וראשו זקוף : (קנג) אמר ליה סימתי . כולי
 שבחא דמריך . פירש"י דוקא בתפלה קאמר שאין
 לו להוסיף ממשמע שחגו כחמי' אבל צימו לציון
 עלמו לית לן בה . והרמב"ם אומר בכל והכי
 מסתבר' לשון הטורים . וז"ל המחדר נראה
 כדברי ר"י וכן נוהגין בעולם בכל אחד בספק
 מוסף